Contributed by Chris Den Hond
woensdag, 18 september 2002 -

Op drie augustus jl. nam het Turks parlement bij verrassing een aantal hervormingen aan. De reden: de huidige Turkse regering wil tegen de EU-top in december tegemoetkomen aan de politieke criteria van de EU om onderhandelingen te starten voor volwaardig lidmaatschap. De hervormingen komen neer op de afschaffing van de doodstraf in vredestijd en het toekennen van culturele rechten aan minderheden (toelaten van audiovisuele programma's en privé-onderwijs in de moedertaal).

De fascistische partij MHP, lid van de Turkse regering, was tegen, maar een wisselmeerderheid kreeg de hervormingen erdoor. Dat betekent echter nog lang niet dat bv. de Koerden nu televisie in Turkije kunnen gaan maken. De hervormingen moeten nog door het Grondwettelijk Hof goedgekeurd worden en talrijke bestaande wetsartikelen blijven in voege, waardoor de hervormingen dreigen dode letter te blijven. Zo werd in september het kersverse pro-Koerdisch dagblad Yeniden Ozgur Gündem verboden in de regio Diyarbakir en Sirnak omdat er een artikel van de hand van Abdullah Öcalan instond. Onderwijs in de Koerdische taal zou mogelijk worden, maar enkel in privé. En de Koerden worden als volk niet erkend. Concreet betekent dit nu dat je in het Koerdisch mag schrijven dat het Koerdisch volk niet bestaat. Het is niet echt daarvoor dat de Koerden 15 jaar gevochten hebben. Maar de opening is gecreëerd en de Koerden kennende, gaan ze niet alleen de aangereikte hand aannemen, maar heel het lijf proberen binnen te rijven. De algemene teneur is dus: "Hervormingen OK, maar onvoldoende en de test gebeurt in de praktijk."

Dat is ook zowat de reactie van Joost Lagendijk en Andrew Duff, voorzitter en vice-voorzitter van de gemengde delegatie EU-Turkije van het Europees parlement. Die gemengde delegatie volgt op de voet de voor- of achteruitgang van Turkije richting Europa. Zij vertrouwden ons het volgende toe.

Andrew Duff (europarlementslid voor de Engelse liberalen): "Ik zie die hervormingen als een stap voorwaarts, maar nu moet dat nog in een tweede wet gegoten worden en dan zullen we de hervormingen van zeer nabij monitoren in de praktijk."

Joost Lagendijk (europarlementslid voor Nederlands Groenlinks): "Ik ga akkoord met de algemene teneur van de Koerden. Voor mij was het ook een verrassing dat het Turks parlement, in volle verkiezingsperiode deze belangrijke hervormingen erdoor joeg. Afschaffing van de doodstraf, ook al is het enkel in vredestijd, en onderwijs in de moedertaal, ook al is het enkel in privé, zijn een grote stap voorwaarts. Maar andere belangrijke zaken worden niet genoemd, zoals de vrijheid van meningsuiting. Collega's van mij zitten nog in de Turkse gevangenis: Leyla Zana en haar drie Koerdische parlementsleden. En de nieuwe wet stipuleert uitdrukkelijk dat hun zaak niet kan heropend worden. Dat is een grote vergissing van de Turkse regering en ik heb hen dat ook zo openlijk gezegd. Een ander hangijzer is het mogelijk verbod van de pro-Koerdische partij HADEP. Het signaal van het Europees parlement naar Turkije toe is zeer duidelijk: een verbod van HADEP is het slechtste wat Turkije nu kan doen. Peilingen geven HADEP minstens 6%, voor sommigen ligt zelfs de 10% kiesdrempel in het vizier. Dus als HADEP verboden wordt is het duidelijk dat Turkije met woorden speelt: democratische hervormingen zijn mogelijk als het uitkomt, maar ze worden onmiddellijk opgeschort als het niet opportuun meer is."

HADEP heeft een mogelijk verbod geanticipeerd en trekt naar de verkiezingen onder de naam DEHAP. HADEP heeft de absolute meerderheid in Turks Koerdistan, maar door het Turkse kiessysteem (10% behalen op nationaal vlak), hebben de Koerden geen rechtsreekse vertegenwoordiger. Dé uitdaging voor de Koerden is dan ook 10% trachten te halen en in het parlement geraken. Daarvoor startte DEHAP een alliantiepolitiek en kreeg de steun van de nieuwe socialistische partij van de zeer gekende mensenrechtenverantwoordelijke Akin Birdal en van een kleine extreem-linkse partij EMEP. ÖDP verkoos om duistere redenen een alliantie met een onbeduidende sociaal-democratische partij SHP. Reeds bij de vorige verkiezingen discussieerde ÖDP acht maanden om uiteindelijk niet samen met HADEP de verkiezingen in te trekken. Jammer, want een grote linkse alliantie die 10% of meer behaalt, zou een aardverschuiving teweegbrengen in het onstabiele Turkije.

Het leger waakt

Maar voor wie het uit het oog verloren was: in Turkije zwaait het leger nog steeds de plak. De toepassing van de recente hervormingen hangt altijd af van het advies van de Nationale Veiligheidsraad. En de nieuwe stafchef van het leger, generaal Hilmi Özkök, spuwde vitriool tegen de “Koerdische en islamitische dreiging” bij de volgende verkiezingen. De gematigd-islamitische AK-partij komt bij alle peilingen inderdaad als eerste uit de bus. En “de afschaffing van de doodstraf zal de executie van de PKK-leider Öcalan verhinderen.” Daarmee zit het leger op dezelfde lijn als de fascistische MHP.

En met de dreigende oorlog tegen Irak komt het oude Turkse expansionisme weer bovendrijven. De Turkse defensieminister Cakmakoglu (MHP) bevestigde dat Turkije Noord-Irak ziet als een deel van Turkije, dat na de eerste wereldoorlog gestolen werd toen het onder Brits mandaat kwam. Terwijl de Koerden in Irak voorstander zijn van een federale Iraakse staat, krijgen de Turkse autoriteiten kippenvel van deze formule, want een federale staat klinkt als een federatie van staten, dus het uitbouwen van een Koerdische staat, met een natuurlijke aantrekkingskracht op de 16 miljoen in Turkije levende Koerden. Het laatste spel van Turkije is het kunstmatig opvoeren van de in Iraaks Koerdistan wonende Turkomanen, die als excuus kunnen dienen voor een inval van Turkije in Noord-Irak en een bezetting van de olierijke stad Kirkouk. Als de USA beslissen Irak binnen te vallen, leidt het geen twijfel dat Turkije maximale winst zal proberen te halen uit deze operatie. Maar de Koerden spelen ook mee...